

Vi mottar helst leserinnlegg på e-post. Send til debatt@nationen.no. Innlegg kan også sendes i posten, men innlegg som kommer på e-post blir prioritert.

Kronikk: 5000 tegn med mellomrom. **Leserbrev:** Skriv kort. Maks 2500 tegn. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendt stoff, og til å publisere det elektronisk.

EU

Nationen
08.08.08
Nr. 182 - 2008

Økobonden og byråkratiet

KRONIKK

I løpet av de siste årene har flere hundre økobønder gitt opp. Samtidig viser en nylig gjennomført spørreundersøkelse blant tidligere og nåværende økobønder at en av fire økobønder vurderer å melde seg ut av kontrollorganet Debio (se vår kronikk i *Nationen* 7. mai 2008). Hvorfor velger så mange å slutte?

Aftenposten fortalte 29. juli om en økobonde som var sliten av et omfattende kontrollregime. Dette kom også tydelig fram i spørreundersøkelsen vår, der bøndene utpekte fire forhold som de viktigste årsaker til å slutte, eller som de viktigste problemer ved å fortsette med Debio-godkjent økologisk drift:

- 1. For mye byråkrati med Debio-sertifisering og -kontroll.
- 2. For små tilskudd til økologisk landbruk.
- 3. Uforutsigbare politiske rammevilkår for økologisk landbruk.
- 4. For lav merpris på økoverer.

Svarskalaen gikk fra 1 (ikke viktig) til 7 (svært viktig), og for alle disse fire forholdene ga bøndene en gjennomsnittsskår på over 5.

Kontroll og regelverk ble beskrevet gjennom flere påstander. Ganske få syntes inspeksjonene fra Debio var for strenge (gjennomsnittsskår 3,8). Det var større problemer med endringer i regelverket (4,8) og at regiene er kompliserte (4,7). Mange personlige tilleggs-kommentarer uttrykte frustrasjon over firkantet kontroll, uventede regelendringer og lite logiske regler.

Vi grupperte bøndene etter hvilken driftsform de ser for seg på gården om 5-10 år. 5 prosent av dagens økobønder planlegger å legge ned gårdsdrifta. 10 prosent vil drive konvensjonelt, og like mange vil fortsette å drive etter økologiske prinsipper, men uten godkjenning fra Debio.

Også blant de allerede utmeldte er det overraskende mange (21 prosent) som hevder at de fortsatt driver etter økologiske prinsipper. De som ønsker å drive etter økologiske prinsipper er mest misfornøyde med øko-kontrollen, og hadde en gjennomsnittsskår på hele 6,1 for påstanden om «For mye byråkrati». Gårdbrukere som vil drive konvensjonelt framover, rangerte også denne påstanden høyere enn de som fortsatt vil drive økologisk.

For framtidas økologer er lav merpris, lave tilskudd, uforutsigbar politikk og dyre innsatsfaktorer viktigere enn misnøye med sertifiseringen. Dette tyder på at de mest motiverte økobøndene i større grad ser verdien av Debiomerket. Hensikten med sertifiseringen er jo at forbrukerne

skal være trygge på at mat med en betydelig merpris faktisk er produsert etter økologiske regler. Dessuten må driften være godkjent av Debio for å motta offentlige tilskudd til økologisk landbruk i Norge.

Siden Ø-merket er en forutsetning for å markedsføre varene som økologiske, burde kanskje norske økobønder se seg tjent med en mer aktiv bruk av dette merket?

Økobønder som har gått over, eller planlegger å gå over fra økologisk til konvensjonell drift, har opplevd mer problemer med avlingsnedgang, lav produksjon i husdyrholdet og høy arbeidsbelastning enn dem som vil fortsette som økobønder. Når det gjaldt sosiale forhold, som manglende støtte fra familie, naboer og rådgivningstjeneste, var det liten forskjell mellom gruppene av bønder, og det var ikke mange som opplevde dette som viktig problem.

En god del av de som nå driver eller planlegger overgang til konvensjonell drift har imidlertid opplevd det økologiske miljøet som spesielt, og ikke følt at de hørte til der. Dette er en utfordring som økologene bør ta inn over seg.

Det viktigste motivet for å gå over til økologisk var å unngå bruk av kjemiske plantevernmidler. De som fortsatt ønsker å drive økologisk var mer motivert for å legge om av miljø- og sunnhetshensyn enn de som har gitt opp eller planlegger å gi opp økologisk drift. Dette understreker betydningen av å informere om fordelene ved den økologiske driftsformen.

Bøndene ønsket seg mer veiledning og råd fra Debio-inspektørene, og mer rom for skjønn og sunn fornuft. Det er gode grunner til å ikke kople sammen rådgivning og kontroll, men samtidig er det viktig at kontrollorganet har fokus på å være et serviceorgan for produsentene. Mange bønder et-

Myndighetene bør arbeide for å øke forståelsen for at regler trengs for å definere og forvalte økologisk landbruk.

terlyser mer kommunikasjon og hjelp til å tilpasse seg regelverket fra Debio sin side.

Myndighetene bør arbeide for å øke forståelsen for at regler trengs for å definere og forvalte økologisk landbruk. Det bør også kommuniseres bedre hva som er gjort, og stadig gjøres for å ivareta norske interesser og oppnå unntak fra EU-reglene, f.eks. med hensyn til løsdriftsfjøs. Det har flere ganger vist seg at varslede regelendringer i praksis ikke ble så omfattende som først antatt.

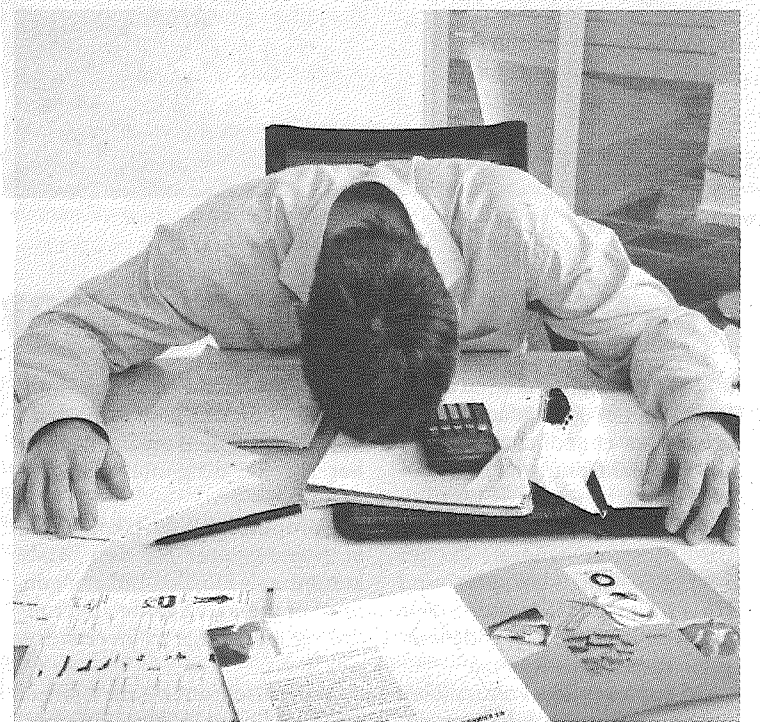
Signaler om framtidige innskjerpingar har likevel i mange tilfeller vært årsak til utmeldinger. Videre er det på høy tid å vurdere om kontrollen kan forenkles, f.eks. med sjeldnere inspeksjoner eller mer bruk av egenerklæringer. Det er en utfordring å varsle det kontrollsystem som sikrer at forbrukerne kan være trygge på at de virkelig kjøper økologisk mat, samtidig som produsentene ikke opplever det som unødig byråkratisk.

Det er derfor gledelig at utvalget som skal gjennomgå økoreglene nå kommer i gang med dette viktige arbeidet, som vedtatt under jordbruksforhandlingene i 2007.

Anne-Kristin Løes og Matthias Koesling er forskere ved Bioforsk Økologisk

Ola Flaten er forsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, NILF

Gudbrand Lien er forsker ved NILF og Høgskolen i Lillehammer

UTMATTENDE: Firkantede regler og slitsomt byråkrati tærer på økobøndernes entusiasme, skriver kronikkforfatterne. FOTO: COLOURBOX